

บทคัดย่อ

การวิจัยทุนทางสังคมและวัฒนธรรมกับการจัดการปัญหาการทะเลาะวิวาทของเด็กและเยาวชนตำบลกำแพง อ.บรบือ จ. มหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน(PAR) มีวัตถุประสงค์1)ศึกษาสถานการณ์ /ปัญหา/สาเหตุ/ผลกระทบและบทเรียนปัญหาทะเลาะวิวาทของเด็กและเยาวชนตำบลกำแพง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม 2)ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมชุมชน และ 3)ศึกษาแนวทางการจัดการปัญหาการทะเลาะวิวาทของเด็กและเยาวชนโดยใช้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมชุมชน กลุ่มตัวอย่าง 295 คน จากประชากร 15 หมู่บ้าน แบ่งเป็น 3 กลุ่มได้แก่1) กลุ่มผู้รู้ หมายถึง ตัวแทนพระสงฆ์ ผู้บริหารชุมชน ผู้นำชาวบ้าน ประชาชนท้องถิ่น ตัวแทนกลุ่มอาชีพ หัวหน้าค่ายมวย หมอพื้นบ้าน และคณะครูอาจารย์ จำนวน 20 คน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติหมายถึงเด็กและเยาวชนต้นแบบและกรณีศึกษา จำนวน 225 คน และ 3) กลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีส่วนได้ส่วนเสียหมายถึงเครือข่ายภาคภาคี หน่วยการองค์กรในชุมชน ตัวแทนผู้ประกอบการและประชาชนโดย จำนวน 50 คน ใช้เครื่องมือและเทคนิคในการเก็บข้อมูลแบบชุมชนมีส่วนร่วมได้แก่การสำรวจบริบทพื้นที่ศึกษาพร้อมสร้างสร้างความสัมพันธ์อันดีในชุมชน การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบสนทนารายบุคคล แบบสอบถามมีทั้งแบบปลายปิดและแบบปลายเปิดผ่านกระบวนการการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันระดมความคิดเห็นในแผนที่เดินดิน การเล่าเรื่องราวเส้นทางประวัติศาสตร์และผังเครือญาติในชุมชน จัดทำปฏิทินฤดูกาล ปฏิทินประเพณีชุมชน การถอดบทเรียนจากภายในและภายนอกชุมชนตามกระบวนการจัดการความรู้

จากการศึกษาพบว่า สถานการณ์ก่อนเริ่มโครงการวิจัย (พ.ศ. 2551-2556) มีปัญหาการทะเลาะวิวาทของเด็กและเยาวชนในชุมชนประมาณปีละ 5-6 ครั้งโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลการบุญประเพณีและงานบุญที่มีมหรสพ ความรุนแรงของคู่กรณีได้รับบาดเจ็บเล็กน้อยคิดเป็นร้อยละ 70 ได้รับบาดเจ็บสาหัสคิดเป็นร้อยละ 10 ทะเลาะวิวาทโดยวาจาและยอมความคิดเป็นร้อยละ 20 ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อทั้งตัวบุคคล สร้างความทุกข์ในระดับครอบครัวและเกิดความไม่สงบสุขในระดับชุมชนโดยลำดับ ภายหลังเสร็จสิ้นโครงการวิจัย ปัญหาการทะเลาะวิวาทของเด็กและเยาวชนลดปริมาณลงเหลือปีละ 1-2 ครั้ง โดยเฉพาะในงานบุญเผวด ซึ่งในอดีตเคยเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทของกลุ่มวัยรุ่น เปลี่ยนเป็นเวทีการแสดงของเด็กและเยาวชนต้นแบบในงานบุญประเพณีปี 2558 และการจัดนิทรรศการคืนข้อมูลสู่ชุมชนและเผยแพร่ผลงานวิจัยต่อสาธารณชน สร้างความพึงพอใจในผลงานของเด็กและเยาวชนที่มีโอกาสได้แสดงศักยภาพให้เป็นที่ยอมรับของชุมชน ผู้ใหญ่ได้ร่วมเรียนรู้ปัญหาและสาเหตุการทะเลาะวิวาทที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวผู้ก่อเหตุเองและเกิดจากปัจจัยภายนอก ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขด้วยคนในชุมชนเองซึ่งปัจจัยดังกล่าว สถาบันครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กและ หากชุมชนขาดต้นแบบที่ดี ขาดที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจย่อมเป็นเหตุทำให้เด็กกระทำความผิดได้ การแบ่งเขตพื้นที่การปกครองเกิดการแบ่งแยกกลุ่มเขากลุ่มเรา การเลียนแบบจากสื่อหรือเลียนแบบผู้ใหญ่ที่เคยมีเรื่องราวกันมาในอดีตและรวมถึงความอยากเด่นอยากดังและเพื่อการยอมรับในหมู่เพื่อนในการปกป้องคุ้มครองพวกพ้อง ส่วนทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ชุมชนใช้เป็นตัวขับเคลื่อนมี 5 ด้านได้แก่1)ทุนทางกายภาพด้านประวัติศาสตร์ชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติ 2) ทุนมนุษย์และภูมิปัญญา 3) ทุนทางวัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิต 4) ทุนสถาบัน และ5) ทุนทางเศรษฐกิจ นำทุนทั้งห้าด้านมาวิเคราะห์จากสมมุติฐานอ้างอิงหลักพุทธศาสนาอริยสัจ กับทฤษฎีทางจิตวิทยาและสังคมร่วมกับผลงานวิจัยในอดีตมาสังเคราะห์แนวทางการจัดการปัญหาการทะเลาะวิวาทฯ เป็นระบบและกลไก 5 แนวทางได้แก่ 1)กลไกการสร้างเครือข่ายปฏิสัมพันธ์ในชุมชน 2) ระบบการหนุนเสริม 3) ระบบปฏิบัติการ 4) กลไกการสร้างชุมชนแบบใหม่ และ 5) กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน

ซึ่งหัวใจสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าวเป็นหน้าที่ของคนในชุมชนในทุกภาคส่วนต้องร่วมกันแก้ไขแบบองค์รวมทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาและองค์กรเครือข่ายโดยมีผู้บริหารชุมชน/ผู้นำหมู่บ้านเป็นหลัก ในการลดช่องว่างระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ใช้หลักความเข้าใจในวัยพายุบุแคม ให้การยอมรับมอบหมายหน้าที่ให้มับทบาทในชุมชน ให้สิทธิอันชอบธรรมที่เขาพึงมีพึงได้ ให้โอกาสได้รับการสืบทอดมรดกทุนทางสังคมและวัฒนธรรมจากผู้ใหญ่เพราะเด็กและเยาวชนคือพลังอันสำคัญที่จะสร้างความเข้มแข็งและสันติสุขให้กับชุมชนต่อไป

คำสำคัญ ทุนทางสังคม เด็กและเยาวชน การมีส่วนร่วมของชุมชน